

ODKRIVANJE IN DELO Z NADARJENIMI UČENCI

»Genialnost je ena desetina nadarjenosti in devet desetih trdega dela.«

Thomas Alva Edison

KDO SO NADARJENI UČENCI ?

Ena od najpogosteje uporabljenih definicij na svetu je definicija, ki je zapisana v ameriškem Zakonu o izobraževanju nadarjenih iz leta 1978. Po tej definiciji so nadarjeni ali talentirani tisti otroci in mladostniki, ki so bodisi na predšolski stopnji, v osnovni ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potencialne na enem ali več področjih: intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, voditeljskem (emocionalno-socialno področje), umetniškem področju ali psihomotoričnem področju.

Ti učenci potrebujejo poleg rednega šolskega programa posebej prilagojene VIZ programe in aktivnosti.

Značilnosti nadarjenih učencev

Raziskave kažejo, da imajo nadarjeni učenci nekatere osebnostne lastnosti, ki jih ne najdemo pri drugih učencih ali pa so pri nadarjenih bolj izrazite. Vendar pa ti učenci niso homogena skupina, ampak obstajajo razlike tudi znotraj skupine nadarjenih. Te osebnostne lastnosti se nanašajo na različna področja. Najbolj tipične so naslednje:

Miselno-spoznavno področje:

- Razvito divergentno mišljenje (fluentnost, fleksibilnost, originalnost, elaboracija).
- Razvito logično mišljenje (analiza, abstrahiranje, posploševanje, sposobnost sklepanja).
- Nenavadna domišljija.

- Natančnost opazovanja.
- Dober spomin.
- Smisel za humor.

Učno-storilnostno področje:

- Široka razgledanost.
- Visoka učna uspešnost.
- Bogato besedišče.
- Hitro branje.
- Spretnost v eni od umetniških dejavnosti (glasba, ples, risanje, dramatizacija itd.).
- Motorična spretnost in vzdržljivost.

Motivacija:

- Visoke aspiracije in potreba po doseganju odličnosti.
- Radovednost.
- Raznoliki in močno izraženi interesi.
- Vztrajnost pri reševanju nalog.
- Visoka storilnostna motivacija.
- Uživanje v dosežkih.

Socialno-čustveno področje:

- Nekonformizem.
- Močno razvit občutek za pravičnost.
- Neodvisnost in samostojnost.
- Sposobnost vodenja in vplivanja na druge.
- Izrazit smisel za organizacijo.
- Empatičnost.

Značilnosti nadarjenih učencev, na katere moramo biti posebej pozorni:

- Nezainteresiranost za šolo in udeležbo v šolskih dogajanjih.
- Strah pred spraševanjem.
- Nizka samopodoba, pomanjkanje samozaupanja.
- Nesposobnost tvornega delovanja pri skupinskem delu.
- Učenca ni možno motivirati z običajnimi spodbudami (dobrimi ocenami, nagrajevanjem pridnosti, navdušenjem učitelja ...).
- Slaba pozornost.
- Hiperaktivnost.
- Čustvena in socialna nezrelost.

KAKO POTEKA ODKRIVANJE NADARJENIH UČENCEV ?

Odkrivanje nadarjenih učencev je strokovno zahtevno opravilo. V postopku odkrivanja sodelujejo učitelji, šolska svetovalna služba, starši in po potrebi zunanji strokovnjaki.

Odkrivanje poteka v treh stopnjah:

1. Evidentiranje
2. Identifikacija
3. Seznanitev in mnenje staršev

1.EVIDENTIRANJE

Prva stopnja je evidentiranje učencev, ki bi lahko bili nadarjeni. Ta poteka na osnovi različnih kriterijev, brez testiranj ali uporabe posebnih ocenjevalnih pripomočkov.

Kriteriji, ki jih upoštevamo pri evidentiranju:

- **UČNI USPEH** - učenec dosledno izkazuje odličen učni uspeh (v 1. triadi se upošteva opisna ocena - učenec mora doseči višje oz. celo najvišje standarde, da je lahko evidentiran kot nadarjen).
- **DOSEŽKI** - izjemni dosežki na likovnem, glasbenem, tehničnem, športnem in drugih področjih.
- **UČITELJEVO MNENJE** - ki si ga je o učencu oblikoval med vzgojno-izobraževalnim procesom.
- **TEKMOVANJA** - udeležba in dobri rezultati na regijskih in državnih tekmovanjih.
- **HOBIIJI** - trajnejše aktivnosti, za katere ima učenec močan interes in v katerih dosega nadpovprečne rezultate.
- **MNENJE ŠSS** - šolska svetovalna služba oblikuje svoje mnenje na osnovi obstoječe evidence o učencu z vzgojiteljicami iz vrtca, razrednimi in drugimi učitelji, knjižničarjem in mentorji interesnih in drugih dejavnosti.

V skupino evidentiranih so izbrani učenci, ki izpolnjujejo vsaj enega od navedenih kriterijev. To je širša skupina učence, ki bi lahko bili nadarjeni.

2.IDENTIFIKACIJA

Identifikacija nadarjenih učencev zajema poglobljeno in podrobnejšo obravnavo evidentiranih učencev in vključuje naslednja merila:

- **OCENA UČITELJEV** - učitelji podajo oceno o že evidentiranih učencih s pomočjo ocenjevalne lestvice, ki zajema različna področja.
- **TESTI** - za ocenjevanje se lahko izberejo različni metodološko neoporečni instrumenti, ki zajemajo zgoraj navedena področja.

- Test sposobnosti - individualni ali skupinski test (npr. WISC, Ravenove progresivne matrice)
- Test ustvarjalnosti - (npr. Torranceovi testi ustvarjalnega mišljenja ...)

Testa sposobnosti in ustvarjalnosti izvede in ovrednoti za to usposobljen psiholog. Ugotovitev o tem, da je učenec nadarjen, se sprejme na sestanku razrednega učiteljskega zbora.

Učenec je identificiran za nadarjenega oziroma talentiranega učenca, če je vsaj na enem od kriterijev dosegel nadpovprečen rezultat.

3. SEZNANITEV IN MNENJE STARŠEV

Je zadnja stopnja odkrivanja nadarjenih, ko svetovalna služba skupaj z razrednikom seznanijo starše, da je bil njihov otrok spoznan za nadarjenega in pridobi tudi njihovo mnenje o otroku.

Postopek odkrivanja nadarjenih učencev ni enak v vseh treh obdobjih devetletne OŠ. V prvi triadi se izvedeta samo prva in tretja stopnja postopka (evidentiranje ter seznanitev in mnenje staršev). V drugi triadi (ali po potrebi v tretji) pa se izvede tudi druga stopnja postopka (identifikacija) ter se ponovno seznanijo starše in pridobi njihovo mnenje o otroku. Za morebitne učence, ki so bili zaradi različnih vzrokov pri postopku odkrivanja izpuščeni oziroma spregledani, se postopek izvede v celoti v drugi ali tretji triadi.

Odkrite nadarjene učence se tekoče spremlja (procesna diagnostika). Dokumentacija o nadarjenih učencih se arhivira na šoli, vodi pa jo šolska svetovalna služba.

»Skoraj nikogar ni, ki bi bil povsem brez nadarjenosti.

Izobrazba jo odkrije, pridnost jo nadgradi, značaj jo ohrani«.

Curt Goetz

DELO Z NADARJENIMI UČENCI

Delo z nadarjenimi učenci izhaja iz temeljnih načel:

- širitev in poglobljanje temeljnega znanja
- hitrejše napredovanje v procesu učenja
- razvijanje ustvarjalnosti
- uporaba višjih oblik učenja
- uporaba sodelovalnih oblik učenja
- upoštevanje posebnih sposobnosti in močnih interesov

- upoštevanje individualnosti
- spodbujanje samostojnosti in odgovornosti
- skrb za celostni osebni razvoj
- raznovrstnost ponudbe ter omogočanje svobodne izbire učencev
- uveljavljanje mentorskih odnosov med učenci in učitelji
- skrb za to, da so ti učenci v svojem okolju dobro sprejeti

Za nadarjene učence se nastavi individualiziran program, kjer pri načrtovanju sodelujejo učitelji, ki učenca poznajo. Individualiziran program vsebuje cilje dejavnosti, katere obiskuje učenec; načrt sprotnega spremljanja in na koncu šolskega leta oceno uspešnosti programa ter predloge za naslednje leto.

Predlagane oblike dela z nadarjenimi učenci:

Določene aktivnosti se opredeljujejo glede na triade. V vseh treh triadah je prisotna notranja diferenciacija (individualne zadolžitve, individualiziran pouk, kooperativno učenje in druge). V prvi triadi se kot predlagana oblika dela opredeljujejo določene zadolžitve ob dnevih dejavnosti, vključitev učencev v določene interesne dejavnosti, vključitev v dodatni pouk.

V drugi in tretji triadi je prav tako v ospredje postavljena notranja diferenciacija pouka, učence vključujemo k dodatnemu pouku, usmerjamo k določenim interesnim dejavnostim, k izbiri ustreznih izbirnih predmetov, usmerjamo jih k izdelavi seminarskih, raziskovalnih nalog, spodbujamo sodelovanje v kreativnih delavnicah in na različnih taborih, učenci se pripravljajo in sodelujejo na tekmovanjih, vključujemo jih v delavnice za osebni in socialni razvoj.

